

AZƏRBAYCAN TƏSVİRİ SƏNƏTİNDƏ HEYDƏR ƏLİYEV FENOMENİ

Xülasə: Ümummilli Heydər Əliyevin obrazı təsviri sənətdəki multikultural mühitin ən parlaq ortaq mövzudur. Dünyanın bir çox ölkələrinin rəssamları və heykəltəraşları da azərbaycançılığın daim canlı, əbədi simvolu olan Heydər Əliyev mövzusunə müraciət edirlər. Bir çox ölkələrin şəhərlərində Heydər Əliyevin adını daşıyan parklarda heykəlləri ilə qarşılaşırıq. Türkiyədə, Rusiya, Böyük Britaniya Ukrayna, Gürcüstan, Rumıniya və digər ölkələrdə ən böyük azərbaycanlı, ulu öndər Heydər Əliyevin heykəlləri vardır. Bu da həmin ölkələrin multikultural dəyərlərə ehtiramını göstərir.

Ümummilli liderin obrazı bir çox təsviri incəsənət nümunələrində öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: təsviri sənət, Heydər Əliyev, "Heydər Əliyevin portreti, müasir rəngkarlıq məktəbi, Azərbaycan rəssamları

Böyük tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyevin bədii obrazı müasir təsviri sənətimizin çox maraqlı, aktual mövzularındandır. Azərbaycanlı rəssamlar Ulu öndərin bədii-estetik baxımdan mükəmməl portretlərini yaradıblar. Heydər Əliyevin portretini rəssamlar yağlı boya və qrafika ilə, müxtəlif bədii texnikalarda və üslublarda işləyiblər. Onun mükəmməl obrazı qrafika sənətinin müxtəlif növlərində yaradılıb, xalçalarda toxunub, spesifik sənət sahələrində canlandırılıb. Ulu öndərin portreti maraqlı, bənzərsiz materiallarla, qeyri-adi üsullarla işlənib. Dahi şəxsiyyətin portretləri qiymətli daşlarla, muncuqlarla, zərif ipliklərlə, güllər ilə yaradılıb. Dünyada bu qədər əlvan vasitələrlə obrazı yaradılan ikinci bir şəxsiyyət tapmaq çətindir. Bu təsviri sənət əsərləri Ulu öndərin şəxsiyyətinə olan sonsuz məhəbbəti göstərir.

Təsviri sənətdə Heydər Əliyev mövzusu təkcə Azərbaycan məkanı və incəsənəti ilə məhdudlaşmır. Bu mövzu çağdaş dünya incəsənətində xüsusi yer tutmuşdur. Çünki Heydər Əliyev mövzusu təkcə milli olmayıb, həm də bəşəri xarakter daşıyır. Bu mənada 2007-ci il dekabrın 15-də Böyük Britaniyanın London şəhərində dünyaca məşhur Madam Tüsso Muzeyinin "Dünya liderləri" salonunda nümayiş olunmuş dahi fenomen şəxsiyyət, ümummilli lider Heydər Əliyevin mumdan hazırlanmış heykəl-fiquru xüsusi diqqətəlayiqdir. Mum-fiqurun müəllifi Stiv Sueys belə söyləmişdir: "Mən heykəl-fiqur üzərində işə başlayanda bu şəxsiyyət haqqında geniş informasiya əldə etmək üçün Bakıya getdim. Heydər Əliyev Fondunda oldum, xeyli arxiv materialını öyrəndim, minlərlə fotosəkilə baxdım. Mən onu şəxsən tanıyan adamlarla görüşdüm". Heykəltəraş bildirib ki, Heydər Əliyev obrazını həm Prezident, həm də adi insan kimi təsvir etməyə çalışıb. Fiqur üzərində iş 6 aydan çox çəkib. Ümummilli liderin heykəl-fiquru boyu hündürlüyündə hazırlanıb. Portretdə Heydər Əliyevin müdrik baxışları uzaqlara dikilib, üzündə ona məxsus olan isti, sirli təbəssüm təsvir olunub. Xatırladaq ki, həmin muzeydə indiyədək Rusiyadan savayı, MDB ölkələrinin heç birinin liderinin fiquru qoyulmayıb.

Ulu öndərin çoxcəhətli məqsədyönlü fəaliyyəti və düşünülmüş siyasəti müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin təməl prinsiplərindən biri olan multikulturalizmin formalaşmasında mühüm rol oynayıb. Multikulturalizmin bir böyük təzahürünü də Heydər Əliyevin müxtəlif xalqların nümayəndələri tərəfindən yaradılmış parlaq obrazında görürük. Heydər Əliyevin obrazı təsviri sənətdəki multikultural mühitin ən parlaq ortaq mövzudur. Dünyanın bir çox ölkələrinin rəssamları və heykəltəraşları da Azərbaycançılığın daim canlı, əbədi simvolu olan Heydər Əliyev mövzusunə müraciət edirlər. Bir çox ölkələrin şəhərlərində Heydər Əliyevin adını daşıyan parklarda heykəlləri ilə qarşılaşırıq. Türkiyədə, Rusiya, Böyük Britaniya Ukrayna, Gürcüstan, Rumıniya və digər ölkələrdə ən böyük azərbaycanlı, ulu öndər Heydər Əliyevin heykəlləri vardır. Bu da həmin ölkələrin multikultural dəyərlərə ehtiramını göstərir.

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

Ümummilli liderin obrazı bir çox təsviri incəsənət nümunələrində öz əksini tapmışdır. Böyük rus rəssamı Nikas Safronovun “Heydər”, Tahir Salahovun “Heydər”, Rafael Abbasovun “Düşüncə” portretləri Ulu öndərə həsr olunmuşdur. Azərbaycanın Xalq rəssamı, heykəltəraş Ömər Eldarovun Bakıdakı “Heydər” heykəli və Naxçıvandakı “Heydər” büstü [2, s.3]. Ulu öndərə həsr olunan gözəl heykəltəraşlıq nümunələrindən biridir.

Heydər Əliyevin incəsənətimizin inkişafı və tərəqqisi naminə atdığı səmərəli addımlar onun apardığı uğurlu siyasətin tərkib hissəsi idi. Eyni zamanda onun ölkəmizdəki yaradıcılıq ittifaqlarının maddi-texniki bazalarının yaxşılaşdırılmasına, sənət adamlarının – şair, yazıçı, bəstəkar, rəssam, rejissor, aktyorların Prezident təqaüdlərinə, yüksək orden və medallara layiq görülməsinə, onların yubileylərinin keçirilməsinə, incəsənət xadimlərinin xatirələrinin əbədləşdirilməsinə dair imzaladığı sərəncamları olmuşdur. Təsviri sənətimizin inkişafı ilə bağlı ulu öndərin siyasətində Azərbaycanın tanınmış sənət adamlarına göstərdiyi diqqət və qayğı, yaradıcı şəxslərlə yaxın dostluq əlaqələri danılmaz faktdır. Azərbaycanın tanınmış sənət adamları olan Səttar Bəhlulzadə, Mikayıl Abdullayev, Tahir Salahov, Toğrul Nərimanbəyov, Maral Rəhmanzadə, Böyükağa Mirzəzadə, Oqtay Sadıqzadə, Nadir Əbdürəhmanov, Mirəli Mirqasımov, Ömər Eldarov və başqa rəssamlarla şəxsən görüşərək onların yaradıcılıqları ilə yaxından maraqlanmışdır. Onun sənət adamlarının yaradıcılığını yüksək qiymətləndirməsi, yaradıcı insanlara yüksək fəxri adlarının verilməsi dediklərimizi bir daha sübut edir. Digər tərəfdən, bəlkə də yaradıcı adamlara bu qədər xüsusi münasibətin göstərilməsi Heydər Əliyevin rəssamlıq təhsili alması, onun incəsənətin – bədii yaradıcılığın çətin və özünəməxsus incəliklərindən praktiki xəbərdar olmasından irəli gəlirdi.

Tahir Salahovun çox canlı tərzdə yaratdığı “Heydər Əliyevin portreti” əsəri təqdirəlayiqdir. Əsərdə Heydər Əliyev obrazı çox real şəkildə kətan üzərində əbədləşdirilib. Eləcə də Xalq rəssamı Ömər Eldarovun ağ mərmərdən hazırladığı “Heydər Əliyev” əsərində ümummilli liderin uzun illər boyu ünsiyyətdə olduğu sənət adamlarının yaradıcılığında önəmli yer tutduğunun bir daha şahidi oluruq.

Heydər Əliyev Avropa Şurasının Baş katibi Valter Şvimmerlə görüşü zamanı Xalq rəssamı Sakit Məmmədovun “Babadag” rəsmini ona hədiyyə etmişdir. Heydər Əliyev rəsmində təsvir olunan dağı Azərbaycanın ən hündür dağlarından biri olduğunu Valter Şvimmerə bildirmişdir.

Əməkdar rəssam Şərif Şərifov yaradıcılığı dövründə bütün mövzularda əsərlər yaratmışdır. Belə ki, onun zəhin məhsulunun əsas mövzusu ulu öndər Heydər Əliyev olub. Ümummilli liderlə ilk dəfə Şuşada görüşən və bundan ilham alan Şərif Şərifov daha sonra bu tarixi şəxsiyyət barədə 10-a yaxın obraz yaradaraq əbədləşdirib. Əməkdar rəssam həmişə ümummilli lider Heydər Əliyevi yaradıcılığında klassik obrazda dayanan heykəl obrazında təsvir etmişdir. Məhz elə bunun üçün də ulu öndərin özünün bir abidə olduğunu yaradıcılığında əks etdirib. Onun obrazı heykəltəraşın ilham mənbəyi olub. O həmişə dahi şəxsiyyətə baxıb ondan ilhama gələrək onun obrazını yaradıb. Ən çox da onun dayanan, baxan, xalq içində olan rəhbər obrazlarını ərsəyə gətirib. Bu obrazlar lakonik və aydın obrazlar olub. Heydər Əliyevlə dəfələrlə görüşən əməkdar rəssamın əsərləri sırasında ən yadda qalanı 1982-ci ilin yanvarında Şuşada olub.

Rəssamlar İttifaqının sədri, Xalq rəssamı Fərhad Xəlilov deyirdi ki, “Heydər Əliyev sənəti daxilən sevən insan idi. Onun şəxsən rəssamlığa münasibəti və bu sahəyə diqqəti nəticəsində bizim sənət tariximizdə misilsiz əsərlər yarandı. O, yaradıcı insan idi, incəsənətin bütün sahələrinə maraq və diqqət göstərirdi”. Heydər Əliyevin müasir Azərbaycanın rəngkarlıq məktəbinin formalaşmasında əvəzsiz rolu olub. Heydər Əliyev bu əsərlərin bir çoxu ilə bilavasitə tanış olub, onların yaradılması prosesində öz tövsiyələrini verib [3, s.7]. Bu əsərlərin sırasında portret, natürmort, mənzərə janrlarını görmək olar.

Ulu öndər Azərbaycanın mədəniyyət siyasətinin əsas prioritetlərini özündə əks etdirən çoxsaylı qərar və qanunların müəllifidir. “Mədəniyyət haqqında qanunun təsdiq edilməsi haqqında” sərəncamın, mədəniyyət sahələrinin fəaliyyətini tənzimləyən qanunların təsdiq edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edirdi.

Heydər Əliyev xalqın inkişafında ədəbiyyatın, kinonun, teatrın, təsviri sənətin, musiqinin, mədəniyyətin digər sahələrinin rolunu çox düzgün qiymətləndirirdi. Təbii ki, işıqlı sabaha gedən yol təhsildən, mədəniyyətdən keçir. Ümummilli liderin mədəniyyətimizə göstərdiyi diqqət və qayğı da

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

bu həqiqətə söykənirdi. Dünyasını dəyişən görkəmli sənətkarların xatirələrinin əbədləşdirilməsi üçün ev muzeylərinin yaradılması, əzəmətli heykəllərinin ucaldılması, yubileylərinin təntənəli şəkildə qeyd edilməsi, həmçinin onların adının küçə, məktəb və mədəniyyət ocaqlarına verilməsi məhz bu dahi şəxsiyyətin adı ilə bağlıdır [1, s.5].

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrlərdə həmişə xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına, milli mədəniyyətimizin inkişafına, xalqın adət-ənənələrinin zənginləşdirilməsinə çalışmışdır. Sənət adamlarına xüsusi dəyər verən ulu öndər həmişə demişdir ki, “mədəniyyət xalqların və dövlətlərin simasıdır”. Bu gün özünün intibah dönməni yaşayan Azərbaycan mədəniyyəti ulu öndər Heydər Əliyev siyasi məktəbinin layiqli davamçısı, Prezident İlham Əliyev tərəfindən çox uğurla davam etdirilir. Yaradıcı insanları həmişə Heydər Əliyevin özünəməxsus yumorla, konkret sözlərlə və faydalı nəsihətləri ilə səsləndirən ulu öndər Heydər Əliyevi hörmət və ehtiramla anırıq.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Qarayev Ə. Azərbaycan ruhunun simvolu. Azərbaycan“. – 2009. – 12 dekabr. – N 276.– s.5.
2. Quliyev Ə. Heydər Əliyev – Azərbaycan incəsənətinin misilsiz himayədarı. Xalq qəzeti.- 2012. – 9 dekabr. – s.3.
3. Tağızadə G. “Heydər Əliyev və sənət müasirləri”. 525-ci qəzet. – 2013. – 9 may. – s.7.

Parvana Moradi

HAYDAR ALIYEV PHENOMENON IN AZERBAIJAN FINE ART

Summary: The image of national Heydar Aliyev is the brightest common theme of the multicultural environment in fine art. Artists and sculptors from many countries of the world also address the subject of Heydar Aliyev, who is a living and eternal symbol of Azerbaijanism. In the cities of many countries, we encounter statues of Heydar Aliyev in parks named after him. There are statues of the greatest Azerbaijani leader Heydar Aliyev in Turkey, Russia, Great Britain, Ukraine, Georgia, Romania and other countries. This shows respect for the multicultural values of those countries.

The image of the national leader is reflected in many fine art examples.

Key words: fine art, Heydar Aliyev, portrait of Heydar Aliyev, modern painting school, Azerbaijani artists